

Zamyšlení nad komunikováním statistiky v médiích

Marcela Poláčková

433009, jednooborová psychologie prezenční

Statistická analýza dat, PSY117

Garant předmětu: Mgr. Stanislav Ježek, PhD.

Datum odevzdání: 1. 5. 2016

Fakulta sociálních studií MU, 2015/2016

Pro svou práci jsem si vybrala článek: *Trávíte-li hodiny u počítače, hrozí vám deprese*. Článek vyšel 15. března 2010 a autorkou je Marcela Svobodová. Studii, o kterou se článek opírá, lze odvodit z textu, ačkoliv není uvedena jako zdroj. Je to studie Catriony Morrisonové: *The Relationship between Excessive Internet Use and Depression*. Tento nešvar mi přijde pro česká média typický, a proto není běžný čtenář zvyklý si informace ověřovat (často zdroj nejde ani odvodit z výroků typu: „vědci zjistili“).

Svobodová v tomto článku uvádí, že tým vědců došel k rovnici, že čím víc času trávíte on-line, tím méně jste šťastní. Už tato informace je zavádějící, protože výzkum zjišťoval hladinu depresivity, pomocí metody BDI (Beck Depression Inventory), a její spojitost s internetovou závislostí (Internet Addiction - IA). Dedukce, že pokud nemáte naměřenou míru depresivity, jste šťastní, je mylná.

Autorka pojem Internet Addiction přeložila jako kompulzivní internetový návyk a dále píše, že u těch, kdo tráví on-line mnoho hodin denně, byl zaznamenán větší sklon k depresivním stavům. Ve svém článku také zmiňuje typické funkce internetu, které mají lidé s tímto návykem ve zvyku využívat. Výsledné množství respondentů, u kterých byl kompulzivní internetový návyk zaznamenán, srovnává s procentem jedinců v populaci, jež propadli hazardu.

Nemyslím si, že by článek výrazně zkresloval výsledky studie. Jsem ale názoru, že záměrně působí na čtenáře čísly jako poměrně vysoký počet respondentů studie a silnými slovy v nadpisech odstavců. Řekla bych, že to je druhý běžný nešvar českých žurnalistů, kteří se pro čtenost článku nebojí opravdové výsledky studií „lehce“ naděst.

Samotný titulek článku vzbuzuje dojem, že mezi časem stráveným na internetu a depresí je jasná kauzalita. Pokud by čtenář nečetl dál, je pravděpodobné, že toto bude informace, jež si uchová. Čtenář, který by článek jen zběžně přelétl, si pak pravděpodobně odnese závěr, že užívání internetu vyvolává život ohrožující závislost.

Na druhou stranu si ale autorka zaslouží velkou pochvalu za druhý odstavec v textu s nadpisem „Co bylo dřív, kuře nebo vejce?“ Ve kterém přiznává, že výzkum sice ukazuje spojitost mezi používáním internetu a depresí (byla zjištěna vysoce signifikantní pozitivní korelace mezi závislostí na internetu a mírou depresivity), avšak není zřejmé, co přichází první. Myslím si, že kdyby článků s takovým odstavcem bylo na internetu více, učilo by to čtenáře kritickému myšlení.

Naopak chyby, jež se autorka dopustila, je průměrný věk respondentů. Zmiňuje sice věkové rozpětí, jež je 16-51 let. Průměrný věk, který byl v celém vzorku 21,2 let, však nesprávně vztahuje na skupinu respondentů (1,2% z 1319 = 18 respondentů), u kterých byla zaznamenána závislost na internetu. Jejich průměrný věk byl pouze 18,3 let. Věkové rozložení respondentů bylo navíc zešíkmené (skewness = 2,55) a většina respondentů se pohybovala spíše v dolní mezi věkového rozpětí. Pro představu věkového rozložení respondentů by měla proto připsat ještě směrodatnou odchylku, případně už zmíněnou zešíkmenost,

Z toho plyne, že se vybraný vzorek skládal převážně z mladých lidí (navíc s převahou žen). Nejedná se tedy o velmi reprezentativní vzorek populace a není vhodné jej generalizovat na všechny uživatele internetu.

V odstavci s nadpisem „Internet je nebezpečnější než hazard“ autorka srovnává procentuální zastoupení závislosti na internetu a prevalenci závislosti na hazardu. To by ale neměla právě kvůli nevhodnosti generalizace výsledků studie. I kdybychom však čísla srovnali, dostaneme informaci pouze o tom, že prevalence závislosti na internetu je

vyšší než závislosti na hazardu. Bez informací o škodlivosti vlivu závislosti na hazardu na zdraví nemůžeme srovnávat, která závislost je takzvaně víc nebezpečná. Pokud bychom u hazardních hráčů měřili BDI, pak je možné zvážit srovnání dvou skupin, jinak autorka srovnává dvě odlišné věci. Otázkou tohoto odstavce je i to, co běžný čtenář vlastně považuje za škodlivé. Jestli právě prevalenci závislosti nebo dopad na zdraví. A má na to stejný názor jako média?

Bylo by dobré, aby byly v článku uvedeny limity studie. Výzkumníci jako nedostatek uvádí měření závislosti na internetu, pro které neexistuje žádná validní metoda měření.

Na závěr bych chtěla zmínit, že studie sice prokázala vysoce signifikantní korelaci mezi internetovou závislostí, průměrným časem stráveným na internetu a depresivitou, ve studii se však nezmiňuje, kolik to znamená hodin. Autorka to vágně pojmenovala slovy: mnoho hodin denně.

Smysluplnější by bylo, kdyby uvedla sílu efektu celkové rovnice ($R^2=0,26$, $P<0,0001$). Ve skutečnosti by se totiž mohlo jednat o efekt tak malý, že ačkoliv by mezi proměnnými vztah byl, byl by zanedbatelný a v takovém případě není třeba strašit čtenáře fatálními závěry. Nedostatkem čtenáře v tomto ohledu je podle mě černobílé myšlení. Typicky: „buď tam vztah je, nebo není“. A už málokdo se ptá, jak velký.

LITERATURA

Catriona M. Morrison, Helen Gore. (2010). The Relationship between Excessive Internet Use and Depression: A Questionnaire-Based Study of 1319 Young People and Adults. *Psychopathology*. 43. pp. 121-126. DOI: 10.1159/000277001

Marcela Svobodová (2010). Trávíte-li hodiny u počítače, hrozí vám vážné deprese. Retrieved from: http://ona.idnes.cz/travite-li-hodiny-u-pocitace-hrozi-vam-vazne-deprese-f9o-/vztahy-sex.aspx?c=A100312_093318_psychologie_pet

Celkově dobrá práce. Je vidět, že už ze statistiky leccos zvládáte. Slabinou je trochu uvažování o tom, jak to, co jsme se pomocí statistiky dozvěděli, sdělit lidem, kteří ji nestudovali. Ani SD, ani r či p tak nemůžeme použít a musíme to buď vysvětlit, nebo použít jiné statistiky, které tolik vysvětlení nepotřebují.

Práci přijímám.

SJ